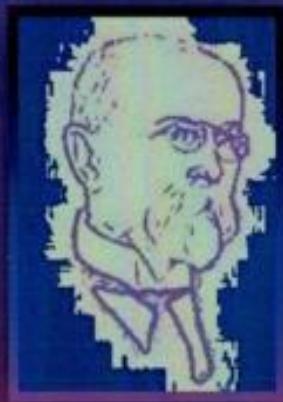

ÚŽASNÝ ŽIVOT

prežitý

sub specie aeternitatis

bez ortodoxie a dogiem

S P R A V O U V Í E R O U

autentického kresťana

M.B. Benjan

Úžasný život

prežitý

sub specie aeternitatis

racionálne

bez ortodoxie a dogiem

s pravou vierou

autentického kresťana

M. B. BenJan

Toto je výber z knihy (z jej 3. časti).

Celú knihu (v tlačenej forme) si môžete objednať na e-milovej adrese:

mb@knihy-benjan.sk

O spôsobe objednania, cene, zľavách sa dozviete na:

www.knihy-benjan.sk

Jedna z „reinterpretácií“ trininárnej dogmy

V roku 2018, t.j. k 100. výročiu vzniku ČSR vyšla zaujímavá kniha o T. G. Masarykovi.¹ Keďže autor je teológ, venuje veľa miesta Masarykovmu náboženstvu, jeho netradičnej viere (presnejšie „pre-svedčeniu“).

Kniha ma milo prekvapila nielen obsahom a rozsahom (vyše 300 strán textu, bohatou dokumentovaného, doloženého množstvom literárnych odkazov a citátov samotného Masaryka), ale aj prístupom autora: tým, že sa snaží byť maximálne objektívny, a napokon i tým, že dáva jasne najavo, že toho, čo ho na Masarykovi „fascinuje“, je podstatne viac, než toho, čo ho na ňom „irituje“ – a to napriek tomu, že (ako som sa už zmienil) je teológom, a to teológom katolíckym. Ved' ako je známe, katolíci (najmä ich klérus) nemali Masaryka „v lásku“ (hoci treba povedať, že to bolo vzájomné).

Masaryk sa narodil v katolíckej rodine, ale postupne (od stredoškolských rokov) začínať mat' k tejto cirkvi veľmi vážne výhrady. Tie sa týkali najmä niektorých dogiem a rituálov. Keď bola v r. 1870 prijatá dogma o neomylnosti pápeža, a keď sa stále výraznejšie ukazovali oportunistické prohabsburgské (nielen protinárodné – protičeské, ale i protisociálne a protidemokratické) postoje a aktivity katolíckeho kléru (čo Masaryk pocítil aj osobne „na vlastnej koži“), pohár pretiekol, a v roku 1880 (teda v 30. roku veku) vystúpil z katolíckej cirkvi a prestúpil do cirkvi evanjelickej. K tomuto kroku iste prispelo aj jeho manželstvo s unitárkou, Američankou Charlottou Garrigue, s ktorou sa zoznámil v júli 1876 v Lipsku (kde Charlotta študovala matematiku a vyučovala hru na klavíri). Sobáš (civilný i cirkevný – unitársky) uzavreli dňa 15. marca 1878 v New Yorku.

C. V. Pospíšil objektívne, pravdivo píše o tom, že Masaryk odmietal cirkevné rituály a dogmy (vrátane trinitárnej), pritom však žil

¹ C. V. Pospíšil: „Masaryk iritující a fascinující“, univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum 2018.

vzorným kresťanským životom: vysoko si cíl Ježiša a jeho učenie, a veľmi dôsledne sa snažil riadiť jeho zásadami (ako ich poznáme z evanjelií) vo svojom v živote, v praxi. A čo je dôležité, ako filozof, politik, verejný činiteľ, vždy sa otvorené priznával ku svoje viere v Boha (v Prozretel'nosti). Všeobecne sú známe aj jeho „heslá“, ktoré vlastne hovoria o tom, na akých základoch bola postavená jeho morálka, akými zásadami sa riadil vo svojom živote: „*Ježiš, nie Caesar!*“ a „*Sub specie aeternitatis*“, t.j. (treba žiť a konat) „pod zorným uhlom večnosti“ (teda pri všetkom, čo konáme, máme myslieť na svoj večný život).

Autor knihy, ako teológ – trinitár vyzdvihuje Masarykovu „ortoprax“ (je či „fascinovaný“), ale súčasne kritizuje jeho odmietanie „ortodoxie“ (je tým „iritovaný“). A pritom sa pokúša čitateľa presvediť, že Masaryk v podstate veril „ortodoxne“, hoci si to on sám neuvedomoval... (teda akosi „implicitne“). Autor to chce nahovoriť čitateľovi napriek tomu, že **Masaryk opakovane a jednoznačne, otvorene (explicitne!)**, teda nie iba „v náznakoch“ (ako to robia niektorí zo strachu pred následkami, t.j. pred represiami zo strany cirkvi) **prehlásil, že odmieta trinitársku dogmu a predstavy o Ježišovom „božstve“.**

Pospíšil v druhej kapitole svojej knihy dosť podrobne líči svoju verziu, interpretáciu trojičnej teologickej hypotézy (ktorá sa stala v niektorých kresťanských cirkvách „základnou dogmou“). A práve kvôli tomu som sa rozhodol pridať dodatočne do svojej knihy túto časť. Tá jeho interpretácia „trojičnej hypotézy“ je totiž – ako by som to len najvhodnejšie pomenoval? – „absurdne zaujímavá“.

Uvádzam ju tu teda hlavne preto, aby som ukázal, kam až sú schopní niektorí „teológovia“ zájsť, aby nejako „vysvetlili nevysvetliteľné“. Hoci to považujem v istom zmysle za „pochopiteľné“: ved' ak sa chcú vyhnúť exkomunikácii, nemôžu dogmu „odmietnuť“. Je to pre nich jednoducho „existenčne nemožné“. Pretože – ako sa C. V. Pospíšil vo svojej knihe zmieňuje – raz už prijatá dogma je v katolíckej cirkvi nezrušiteľná!. Čo je však možné, to je pokúsiť sa ju nejako („prijateľne“) *nanovo interpretovať*. – A to aj za cenu, že to, čo z tejto „novej interpretácie vyjde, bude – nová absurdita.

Aby som sa vyhol obvineniu zo „skreslenia“ pôvodného textu, rozhadol som sa ho tu uviesť doslovne (dokonca bez prekladania do slovenského jazyka, a tiež vrátane poznámok pod čiarou). Je tu teda doslovny text z knihy C. V. Pospíšila „Masaryk iritující a fascinující“ (od str. 97. po str. 108), iba s malými vsuvkami môjho komentára. Niektorý komentár je dlhší, iný krátkejší, a občas to budú dokonca iba tri otázničky „(???MB)“.² Tie majú význam „údivu“ (nad konkrétnou nelogickosťou alebo nezmyslom tvrdenia alebo použitého výrazu autora). Moje komentáre sú, rovnako ako v predchádzajúcich kapitolách, odlišené iným písmom, a sú tiež označené pripojením mojich iniciál „MB“.

Teda

citujem (a komentujem):

„V souladu s tím, co jsme na základě jeho (Masarykových) jiných myšlenek konstatovali výše, byl přesvědčeným monoteistou. Domníval se, že s jistotou došel rozumového poznání jediného, transcendentního, osobního Boha, který zároveň působí v dějinách národů i v životě jednotlivců svou prozřetelností. Navíc měl za to, že dané přesvědčení se velmi dobře pojí s vědeckým pojetím světa, v čemž má rozhodně pravdu, neboť přírodní věda předpokládá inteligibilní řád, který v materiálním světě hledá, což rozhodně není tak samozřejmé, jak se dnes bez jakékoli reflexe naivně tak mnozí domnívají. Onen ¹⁸⁵prapůvodní předpoklad inteligibilního řádu totiž implikuje stvořitelskou inteligenci. Není tudíž divu, že moderní přírodověda se rozvinula pouze tam, kde existovala víra v moudrého Stvořitele.¹⁸⁶ V dané věci by se Masaryk určitě shodoval s katolickou teologií, zejména s takzvanou apologetikou jeho doby i našich dnů.“

Tady naše žeň Masarykových vyjádření o tajemství Trojice končí, a svým způsobem začíná pokus o rozřešení rozporu mezi v mnoha ohledech autentickou křesťanskou praxí na jedné straně a popíranou ortodoxií na straně druhé. Řečeno jinak: obdobně jako například v případě mystiky, kde jsem se pokusil doložit, že slovně odmítaný mysticismus není vůbec v rozporu s tím, když křesťan bude pana profesora a prezidenta hodnotit jako specifický příklad moderního křesťanského mystika, tak i **nyní se pokusím doložit, že navzdory verbálnímu odmítání byla Masarykova spiritualita a praxe výrazně poznamenána nereflektovanou přítomností trojičního mystéria.** (MB: Autor tu v podstate tvrdí „Masaryk je neviero hodný,“ pretože jedno tvrdí, iné koná: verbálne dogmu odmieta, v skutočnosti sa jej drží).

2 Vtedy, keď text prevzatý z Pospíšilovej knihy je tak očividne absurdný, že nepokladám za potrebné ho podrobnejšie slovne komentovať.

V první řadě je třeba podtrhnout, že pan profesor a prezident zakladatel relativně často hovoří o Bohu a o Ježíšovi, o Duchu svatém ale v zásadě vůbec ne. I to dokládaje jeho antitrinitární postoj, ve kterém se zároveň projevuje dobový stav vědomí katolíků u třetí božské osobě.¹⁸⁷

¹⁸⁵ „Účelnost světa, života historického dějstva, našeho poznání i mravního úsilí mne vede k uznání stvořitele a ředitele všeho, osobní bytosti duchové a nekonečné dokonalé... Člověk, který by naprosto a do důsledků popíral řád ve světě a účelnost všeho, i svého vlastního života – prosím vás, jak by mohl být živ s takovou myšlenkou? ... Držím se teismu proto, že je ze všech možných hypotéz o podstatě a původu světa nejprostší.“ K. Čapek: *Hovory...*, s. 188n.

¹⁸⁶ S tím také souvisí, že mnozí přírodovědci zhruba až do roku 1850 vnímali svou bádalskou činnost jako četbu knihy stvoření. I v naší době se najde dost důvěryhodných vědců a myslitelů, kteří na tuto souvislost poukazují. Srov. C. V. Pospíšil: *Zápolení o pravdu...*, s. 19–24.

¹⁸⁷ S notnou dávkou teologicky poněkud černého humoru to konstatuje papež Lev XIII.: „Kdyby dnes některým křesťanům apoštol Pavel položil otázku jako kdysi učedníkům v Efezu, totiž zda již přijali Ducha svatého, zřejmě by nechyběli tací, od nichž by slyšel podobnou odpověď jako tenkrát v Efezu: ‚Vůbec jsme neslyšeli, že jest Duch svatý.‘ (Sk 19,2) I když by snad neodpověděli tímto způsobem, našlo by se mnoho takových, jejichž znalost Ducha svatého je značně neuspokojivá. Vyslovují sice často jeho jméno během náboženských úkonů, nicméně jejich víra je velmi nejasná.“ Lev XIII.: *Divinum Iudicium*, encyklika z 9. 5. 1897, Praha: Krystal OP, 1997, č. 22, s. 31n.

Zde bychom ale měli zpozornět: Je vůbec možná autenticky křesťanská praxe bez toho, že by dotyčný neměl žádný kontakt s Duchem svatým? Rozhodně nikoli! Ten, kdo se v trinitologii a pneumatologii vyzná, se určitě zarazí, když si vzpomene, že Masaryk často hovořil o Boží prozřetelnosti, na niž se ve své důvěře k Bohu tak důsledně spoléhal. Jenomže v Bohu není nic pouhou věcí, energií, kategorií, protože vše v něm je osobové. (MB: o nejakej „osobovosti“ nenajdete v Písme ani slovo, a ak sa tam hovorí o osobe, vždy len v súvislosti s človekom. Slová *osoba – osoby* v súvislosti s Bohom sa do teológie dostali až cca 2 – 3 sto-ročia po smrti Ježíša a apoštolov, a to práve v súvislosti s konštrukciou nových predstáv o Bohu, ovplyvnených pohanským náboženstvom a kultúrou: výraz *osoba*, v originálri *persona*, znamenal pôvodne *divadelnú masku* v antickom divadle). On není osobou v tom smyslu jako my lidé. On je mírou osobovosti. On je osobovost sama. V Masarykových spisech tolíkrát zmiňovaná prozřetelnost působící v dějinách i v srdci člověka by tudíž měla být osobou. Podle křesťanského pojetí platí, že tyto doteky Boha se stvořením, zejména pak s lidskou myslí, jsou v režii třetí osoby Trojice, osoby, která je bytostně Darem, a proto Masaryk, který tak vehementně odmítal křesťanskou teologickou nauku o Trojici a Ducha svatého přímo ignoroval, byl ve skutečnosti ve velmi úzkém spojení s tímto vnitřním Mistrem. Nechť se na mne pan prezident zakladatel nezlobí, ale znova se

opakuje nám již tak dobře známý scénář: **terminologický zmatek**, zdánlivě velmi ostré disonance, ve skutečnosti ale velká blízkost souznění s naší křesťanskou vírou a hlavně spiritualitou.

Další krok rozmotávání gordického uzlu Masarykova poměru k trojičnímu tajemství bude vycházet z velmi prostého faktu, který pan profesor nikterak nezakrývá, totiž z jeho hlubokého osobního vztahu k Bohu, o němž vydal svědectví v osobním rozhovoru:

„Ale to máte tak: člověk si zachovává náboženské představy o církvi, ve které se narodil, i když je nad tím vším. Já sám to na sobě pozoruj... Náboženství, to je pro mne Ježíš... A přijímám jeho hlavní přikázání – má dva póly: miluj Boha a miluj bližního... Náboženstvím se theism stává teprve, cítíme-li se částí světového celku v osobním vztahu k Bohu; cítíme-li: je tu někdo, kdo se o celek stará. Tedy podstatou náboženství je prožívání tohoto vztahu, v tom citu jistoty... Ježíš byl člověk, a proto ho mohu milovat. K Bohu cítím reverentiam.“¹⁸⁸

¹⁸⁸ Citováno podle M. Pojar: *T. G. Masaryk a židovství...*, s. 98. M. Pojar zde cituje publikaci: A. Gašparíková-Horáková: *Z lánského deníku 1929–1937*, Praha: Radioservis, 1997.

Věrohodnost uvedeného velmi důležitého svědectví o tom, jak Masaryk vnitřně prožíval své náboženství, je mimo jakoukoli pochybnost, neboť ve stejném období svého života se vyjádřil velmi podobně při rozhovorech s Karlem Čapkem:

„U Aristotela jsem našel doslovně výrok, že člověk Boha milovat nemůže. Ježíš vymezil poměr člověka k Bohu jako lásku a poměr synovský; Bůh je člověku otcem, my jsme mu syny. To je nová definice zbožnosti a náboženství, a tím křesťanství vyniklo nad starověk.“¹⁸⁹

V první z uvedených citací bych rád podtrhnul Masarykovo upřímné přiznání, že byl po celý život velmi silně ovlivňován katolickým svého mládí, i když se **domníval, že to překonal**. (MB: Či to prekonal, musel vediet najlepšie sám Masaryk. Či azda niekto iný môže lepšie vidieť do jeho myслe, do jeho duše, ako on sám?) Dokazují-li tudíž implicitní přítomnost verbálně popírané křesťanské ortodoxie ve spiritualitě a etické praxi pana profesora a prezidenta, dané přiznání mi k tomu dává silné oprávnění. Ve druhé citaci nacházíme možná nejhlbší kořen jeho obav z vyznání lásky vůči Bohu, kterým je Aristotelovo tvrzení o nemožnosti lásky mezi Bohem a světem. Víme již, že stále podtrhoval svou **uctivost** vůči Nejvyššímu a zároveň dodával, že nemůže Boha milovat. Jako filosof tudíž považoval za příhodnější vyjadřovat se v dané věci stejně jako Aristoteles. **Vyvstává také otázka, jak by pan profesor definoval lásku**. Jelikož pravá láska k Bohu není primárně citová záležitost, neboť jde o to stavět ho ve své myслi na první místo, pak bych si dovolil tvrdit, že **pan Masaryk ve skutečnosti Nejvyššího nejen ctí, ale opravdu biblicky miloval**.

Nejdůležitější je pro mne ale nyní ve výše citovaném Masarykově textu tvrzení, podle něhož to nejzásadnější na náboženském životě je **vztah k Bohu**. Když ale Bůh, který je transcendentní, vůči světu svobodný, a na něm nezávislý, povolává člověka k meziosobnímu vztahu se sebou, pak to podle mého mínění nevyhnutelně předpo-

kládá, že je meziosobově vztahový bez ohledu na svět, tedy věčně. Pokud by tomu totiž tak nebylo, stvoření by Bohu přidávalo něco velmi důležitého, co by sám v sobě neměl, a proto už by nemohl být na světě nezávislý, vůči světu svobodný, transcendentní.¹⁸⁹ Závisel-li by Bůh takto na světě, pak by bylo veta také po iluzi naší svobody, protože jediné svobodný Bůh může stvořit člověka jako svůj obraz povolaný ke svobodě. (MB: Antropomorfizmus – to je v podstatě protiklad biblické správy o tom, že „Boh stvoril človeka na svoj obraz“; ide totiž o to, že „človek sa snaží stvoriť si boha na svoj obraz“: dáva mu podobu človeka, rôzne jeho vlastnosti. Je to veľmi nebezpečné, pretože to vedie k modlárstvu, k pohanstvu. Iste aj preto Boh v 2. prikázaní Dekalógu – NB ktoré katolícka, ale aj niektoré iné cirkvi odstránili zo svojich Biblií – zakazuje zobrazovať Boha. Napriek tomu v istej miere (u niekoho väčzej, u iného menšej) sa antropomorfizmus vyskytuje asi v predstavách každého človeka. Súvisí to so spôsobom nášho myslenia, ktoré sa bez istých predstáv nezaobíde. Asi teda na tom nebude nič zlé... dovtedy, kým to nepresiahne určitú hranicu, čiže ak na základe istých ľudských vlastností, ktoré pripíšeme Bohu, nebudeme tvrdiť, že Boh „má takú alebo takú podstatu“, že „môže alebo nemôže (mohol by, nemohol by...) to, či ono“. A práve toto robia niektorí teológovia. Robí to aj Pospíšil, čo dokazuje aj jeho predchádzajúca „argumentácia“. Preto nemá zmysel na ňu reagovať).

¹⁸⁹ K. Čapek: *Hovory...*, s. 234.

¹⁹⁰ Pokud by se někdo zajímal o detailnější odůvodnění zmíněné argumentace, nezbývá nyní nic jiného než ho odkázat na následující publikaci: C. V. Pospíšil: *Jako v nebi, tak i na zemi...*, s. 21–46.

Zkrátka a dobře, osobní vztah každého člověka k Bohu Otci je myslitelný jedině jako určitá míra naší účasti na věčném Božím synovství.

Velmi podobná je také následující úvaha, nicméně tentokrát ze strany Boha, který se mi v mé osobním životě vyjevuje jako osoba. Může být ale osobou někdo zcela sám? Neplatí snad, že osoba je nejen pro jiné, ale dokonce i sama pro sebe poznatelná pouze ve vztahu k Ty, My, Nejá? Osoba je totiž totožnost, která musí být vymezena relací k někomu jinému. Byl-li by jediný, vůči světu transcendentní Bůh hypoteticky jednoosobový, pak by byl nepoznatelný pro nás a zřejmě i sám pro sebe. (MB: o výraze „osoba“, v orig. „persona“ (pôvodne *divadelná maska*) som sa už zmienil, že to nie je biblický pojem, a preto „argumentovať“ ním v zmysle „ak je Boh osobou, nemôže byť sám“, je úplne nelogické – je to tautológia. Tautológia je akési „dokazovanie do kruhu“, čiže „sebou samým“, napr.: „je to, pretože to je“; v našom prípade podstatou tohto Pospíšilovho „dokazovania“ je v podstatě toto: „ked'že Boh nie je je-

den, každý jeden musí byť samostatnou „osobou“ – keďže je Boh „osobou“, nemôže byť jeden“). Takový Búh by ovšem plně ospravedlňoval námitky agnostiků.¹⁹¹ A aký by to bol pro Boha vúbec „život“, kdyby vézel, ba byl uvéznén ve včené samotě? (MB: tieto antropomorfické predstavy a „argumenty“ o skutočnom Bohu vóbec nič nehovoria.)

Pokud by takový jednoosobový Búh potreboval svět k tomu, aby poznal sám sebe, nemohl by být na stvoření nezávislý, vůči němu svobodný. Velmi zjednodušeně řečeno, o čemsi podobném uvažoval Hegel, který chápal Boha jako stvořitele, svět jako jeho antitezi, díky níž stvořitel konečně chápe sám sebe, když se v podobě synteze, tedy Ducha vrací k sobě. Jenomže takovýto Búh už není vůči světu transcendentní, svobodný, a tak není divu, že z Hegelovy filosofie vyšly ideologické systémy, které znamenaly hrob osobní lidské svobody, svobody člověka, stvořeného k Božímu obrazu. Není-li Hegelův Búh vůči světu svobodný, pak lze snadno očekávat, jak to dopadne se svobodou člověka. Dali-li bychom za pravdu Hegelovi, upadali bychom do panteismu, protože Búh a svět by se směšovali. Není tudíž vúbec náhodou, že první křesťané prožívali tajemství Boha Otce, Syna a Ducha svatého jako prazákladní dar svobody, lidské i náboženské dospělosti.¹⁹² (MB: nemáme ani jediný doklad o tom, žeby prví kresťania prezívali nejaké „tajomstvo“ Boha Otca, Syna a ducha svätého – im bolo jaské kto je Boh (Otec – jediný Stvoriteľ, Správca, Pán všetkého), kto je Ježiš (Mesiáš, Kristus – t.j. Bohom pomazaný, teda veľmi významný Boží Posol, Vyslanec), a tiež, čo je svätý duch (Boží dar, ktorý je o. i. schopný zmeniť ľudského ducha – mysel’ človeka).

¹⁹¹ V posledních desetiletích se v české popularizační literatuře objevuje často opravdu nehezký výraz „něcista“, kterým se označuje člověk, který tvrdí, že „něco“ určitě je, ale o tomto božském „něco“ se nedá nic dalšího zjistit. Teolog by místo „něcista“ použil zavedený termín „agnostik“.

¹⁹² „Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou zákonu podrobeni, tak abychom byli přijati za syny. Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče. A tak už nejsi otrok, nýbrž syn, a když syn, tedy z moci Boží i dědic“ (Ga 4,4–7). Text je třeba chápat od konce, kde se popisuje naše osvobození zakoušené v Duchu. Zmínka Boha Otce, Syna a Ducha svatého se tak jeví jako prazáklad naší svobody Božích synů a dcer.

Platí totiž – a je třeba to opakovat znova a znova, protože to je ortopraktický význam Boží transcendence –, že člověk stvořený k obrazu Boha, může být povznesen ke svobodě jedině za předpokladu, že jeho Stvořitel je doopravdy svobodný.¹⁹³

Jestliže Masaryk několikrát, podle mého mínění zcela po právu, Hegelův systém explicitně označil za panteistický,¹⁹⁴ a jestliže se mnohokrát od panteismu jako zastánce Boží transcendence distancoval, pak tím ale potvrdil základní východisko mých úvah.

Je-li ale Bůh transcendentní vůči světu, a zakouším-li ho v mezdobních vztazích, pak po técto „A“ a „B“ musí následovat logicky „C“, tedy to, že moje meziosobní vztahovost, moje zkušenosť, jasné vypovídá o nevyhnutelnosti meziosobové vztahovosti ve věčném božství. (MB: Musím sa opakovat: Pospíšil si tu niečo mýli – že to Boh stvoril človeka na svoj obraz , a nie my si máme „stvoriť“ Boha na náš obraz“. A že podstata toho, čím sme my „na Boží obraz“ celkom iste nemá nič spoločné s nejakou „medziosobovou vzťahovosťou“.) Masaryk navíc jasne odmítá, že panteisticky pojímané božství by mohlo člověka chránit před morem sebevraždy.¹⁹⁵ Navíc ve své kritice pozitivismu odmítá redukovat zkušenosť jenom na vnější a materiální jevy, protože i zkušenosť vnitřního, duchovního rázu jsou pro něho zase zkušenosťmi, tedy realitou, kterou je třeba brát stejně vážně jako jevy v materiálním světě.¹⁹⁶ Připočteme-li k tomu Masarykovo celoživotní úsilí nejen o svobodu politickou, ale i tu vnitřní a duchovní, protože první svoboda není dost dobře možná bez té druhé, pak v jeho postojích shledáváme vše, čeho je třeba k logickému závěru, že božství nemůže být pouze jednoosobové, čili všechny předpoklady pro akceptování trojičního obrazu božství. (MB: Masarykovo boj o slobodu politickú, ale i vnútornú a duchovnú, v žiadnom prípade **nie je dôkazom toho, že by Boh**, ktorý o sebe mnohokrát zdôrazňuje, že je jediný, **klamal.**)

Není pochyb, že bytí tohoto světa vydává mnoha moudrým lidem svědectví o tom, že prazákladem všeho, co nás obklopuje i čím jsme, je jediné božství. Jak jsme viděli, pan profesor mezi tyto moudré tohoto světa plnoprávně patřil. Transcendence – svoboda uvedeného jediného prazákladu bytí je ovšem myslitelná jedině za předpokladu, že božství má osobový charakter. Jedině osoba může totiž být nositelem svobody. Žádná svoboda sama o sobě nikde neexistuje, jsou jen svobodné nebo nesvobodné osoby. Ona osobovost je ale nemožná bez meziosobní vztahovosti v božství samotném. Zkrátka a dobře: jednoosobový a zároveň vůči světu svobodný Bůh je logický protimluv, který nedává dost dobře smysl. Již na rovině důsledného filosofického myšlení je tudíž jednoosobový monoteismus kříklavou nedomyšleností. (MB: ako tomu rozumiet? Azda tak, že zákon (ústava), ktorý zaručuje slobodu, musí byť „osobou“? Alebo, že osvietený monarcha nemôže dať svojim poddaným slobodu? Poznáme príklady z histórie, že mnohokrát napr. otrokár (on sám z vlastného rozhodnutia – ako jedna osoba!) dal svojmu otrokovi slobodu! Prečo by to nemalo platiť o jedinom („jednoosobovom“) Bohu?)

¹⁹³ Srov. např. 5,13; Ř 8,15. Jednalo se o svobodu od Zákona, od nedospělosti, od posluhování falešným božstvům, strachu ze smrti a svobodu pro novou, autenticky lidskou existenci.

¹⁹⁴ Srov. např. T. G. Masaryk: *Otzážka sociální*, I, s. 39; T. G. Masaryk: *Ideální humanitní – Problém malého národa – Demokratism v politice...*, s. 14. Masarykova nechuť k německé spe-

kulativní filosofii byla pověstná. Upřednostňoval filosofii anglosaskou, případně francouzskou.

¹⁹⁵ Srov. T. G. Masaryk: *Sebevražda...*, s. 132 a 174.

¹⁹⁶ Srov. T. G. Masaryk: *Ideály humanitní a texty...*, s. 61.

Mimochodem, pokud by někdo konstatoval, že jednoosobový Bůh neexistuje, pak bychom mu jako křesťané museli dát v zásadě zaprávdu. (Pozn. MB: Autor opäť vychádza z antropomorfných predstáv o Bohu – o jeho „potrebe medziosobových vzťahov“. Vyvodzuje z toho, že monoteismus neexistuje, pretože „Jediný Boh“, o ktorom opakovane Písmo hovorí, „nemôže existovať“, pretože Boh ako „osobový“ potrebuje „medziosobový vzťah“ (ktorý nemôže uplatniť k nikomu inému (nielen človeku, ale ani k duchovným bytostiam, napr. anjelom), ale iba k iným božským osobám (iným bohom). Autor sa teda fakticky jednoznačne hlási k polyteizmu (a svoje predstavy sa snaží „odôvodniť filozoficky“).

Lze také říci, že **špatná teologie**, která v určité době fakticky nadřazovala přirozené, filosofické a značně nedokonalé poznání zjevenému tajemství Trojice, vlastně dláždila cestu k ateismu. (MB: Ktorá je tá „špatná“, a ktorá tá „nie špatná teológia“? A ako možno hovoriť o „dokonalom alebo nedokonalom poznání zjaveného tajomstva trojice“? Komu a kým bolo „dokonale poznanie zjavené“? Gnostikom? Starovekým „teológom“? „Delegátom“ nicejského koncilu? Pohanskému cisárovi Konštantínovi I., ktorý tomuto koncilu predsedal? C.V. Pospíšilovi?)

Na první pohled nadrozumové zjevení Nového zákona, (MB: To, čo je nelogické, iracionálne, predsa nemožno nazvať „nadrozumovým“. Okrem toho Nový zákon neobsahuje nijaké „zjavenie týkajúce sa trojice“; ide predsa – máme o tom historické doklady – o výmysel teológov zo 4. stor., ktorí boli oportunistickí voči pohanskému cisárovi) ktoré se naší myсли zpočiatku zajídá, se – je-li správne uchopeno – jeví ako něco naprosto logického, co se zdravému rozumu nejen neprotiví, ale presně naopak se nabízí ako jediné logické východisko z mnoha jinak neřešitelných problémů. (MB: Ako môže byť „naprosto logickým“ tvrdenie, že $3 = 1$, a naopak? Ako možno „akúkoľvek logiku“ odôvodňovať napr. tvrdením, že je to „tajomstvo“? Potom by výraz „logika“ bol prázdnym (bezobsažným) slovom, niečím podobným ako je „pravda“ pre „relativistov“. Bolo by ním možné označiť čokoľvek, aj veci absolútne nelogické, absurdné. Stačilo by povedať, napr.: „ 2×2 je 100 “ – „je to predsa logické“, a pre tých „neveriacich“ prípadne ešte dodať: „je to tajomstvo“. Ak by aj potom neboli s „vy-

svetlením“ niekto spokojný, treba mu povedať, že „to prekračuje jeho rozum“). Druhé nepopirateľné a velmi dôležité pravidlo říká, že myslet správně tajemství božství je možné jedině jako hermeneutiku autentické křesťanské, humanitní praxe. (MB: Je nezmyslom označovať „tajomstvom“ – navyše „božím“ – to, čo vôbec tajomstvom nie je, to čo Boh oznámil otvorene, jasne, jednoznačne, explicitne a opakovane!) Čistě spekulativní a od života odtržené **povídání o Trojici** jistým způsobem visí ve vzduchu, je nepřesvědčivé, a proto také nedokázalo Masaryka oslovit zamlada, tím méně pak v dobách, kdy přednášel na filosofické fakultě. (MB: A autorovo „povídání o trojici“ je azda menej „spekulativní“?)

Právě stručně nastíněné logické kroky jsou ve skutečnosti **prostinké až hanba**, byť to tak na první přečtení nemusí připadat každému, protože se tím boří dlouhá staletí přetrávající filosofické a teologické předsudky. Je s podivem, že na tyto jednoduché kroky při **intelektuálním ospravedlnňování tajemství Trojice** za dlouhá staletí zatím nikdo ne-přišel, protože ani v církevních otcích, ani v mistrech velké scholastiky, ani v pozdější teologii nic podobného nenajdeme. (MB: Až teraz, po poldruha tisícročí „prišiel na to konečne C.V. Pospíšil“!?) Páči sa mi, že autor otvorene priznáva, že tá jeho logika je „prostinká až hanba“. Áno „simplicest“ (prostota) v nej je (dokonca viac ako by bolo vhodné), a tiež je tam dosť toho, čo by si možno zaslúžilo označenie „hanba“, ale žeby to prispelo „*k poznaniu jediného pravého Boha a toho, ktorého poslal, Ježiša Krista*“ (J 17,3), to sa nedá povedať.) **Tajemství Trojice** sice **prekračuje náš rozum** (MB: môže byť rozumný ten, kto chce logicky, t.j. rozumne vysvetliť niečo, o čom sám priznáva, že to „prekračuje jeho rozum“?) stejně jako božství samo, nicméně – pokud nejsme mentálne líni, případně opravdu tupí – určite od nás nevyžaduje, abyhom si pomyslně amputovali mozek. Zjišťujeme také, že milionkrát opakovane **tvrzení, podle něhož by jednoosobový Bůh měl být pro náš rozum snadno přijatelný, je ve své podstatě nesmysl.** (MB: Skôr toto platí pre miliónkrát opakovane tvrdenie, že nelogické je logickým, že nepravda je pravdou, že to, o čom v Božom slove nenájdeme ani najmenšiu zmienku, sa v nôm „implicitne“ nachádzza) To ale neznamená, že stejné hodnocení by mělo platit pro zjištění, že existuje jediné božství, jediný prazáklad bytí. (MB: O tom, že je jeden, jediný Boh, ktorý je „jediným prazákladem bytí“, máme v Božom slove množstvo jednoznačných a veľmi dôrazných upozornení).

Jednoosobové božství je nelogické i z dalšího hlediska. Takový Bůh by totiž neměl jiné východisko než nade vše milovat sám sebe. Jak by ale takový Bůh – sobec a egoista – mohl být láskou? Jak by po mně mohl chtít, abych miloval druhého, ba dokonce abych za bratry položil vlastní život? ¹⁹⁷ Trojíční obraz Boha ale implikuje, že Otec miluje nade vše nikoli sebe, nýbrž Syna; že Syn miluje nade vše Otce, a nikoli sebe. Mezi

obrazem jednoosobového Boha, egoisty a sobce, a Bohem Otcem, Synem a Duchem svatým je tedy obrovský rozdíl, ba protiklad. (MB: Jedna absurdita plodí ďalšie. Autor tvrdí napr., že „jediný – podľa autora „jednoosobový“ – Boh by musel byť egoistom, sebcom, neschopným milovať, a ani by nemohol požadovať od človeka, aby miloval svojho blížneho“. Toto tvrdenie, opäť vychádzajúce z neprípustného antropomorfizmu, je nielen absurdné, alogické, ale navyše hraničí s blasfériou).

¹⁹⁷ „Nikdo nemá väčší lásku než ten, kdo položí život za své prátele“ J 15,13. Jestliže by Bůh Otec nemohol analogicky řečeno pokládat život za Syna a Syn za Otce, pak bych já jakožto človek, kdybych položil život za druhé, měl väčší lásku než Bůh, což je evidentní nesmysl. (MB: ani o tomto opäť antropomorfickom prirovnání neviem, či ho nazvať iba absurdným alebo rúhavým. Tvrdí sa v nom totiž: „ak by Boh Otec (t.j. večný, nesmrteľný Boh!) nemohol položiť život... (t.j. zomrieť)“, „potom ja (smrteľný človek), keď položím život (zomriem), mám väčšiu lásku než Boh...“ Ale keďže je to nezmysel, tak potom... Čo? Azda sa Boh musí stať smrteľným? No ale potom by predsa neboli Bohom! Alebo si azda vie niekto predstaviť „smrteľného Boha“? Ale takými predsa neboli ani pohanskí bohovia! Je azda náš všemohúci Stvoriteľ a Pán všetkého menej ako oni? Až do takej absurdnosti by sme mali zájsť, aby sme mohli prijať dogmu zo 4. storočia?)

Vráťme se k východisku, jímž bylo zjištění, že pro náboženský život pana profesora a prezidenta zakladatele byl konstitutivní jeho vztah k transcendentnímu Bohu. Po tom, co bylo řečeno výše, můžeme na základě právě předložených mentálních pochodů vcelku snadno konstatovat, že tímto způsobem nevyhnutelně participoval na věčném vztahu Syna k Otci, a tak **jeho pojetí Boha je sice implicitně, leč nevyhnutelně trojiční, aniž by si to ovšem uvědomoval**. (MB: Pospíšil teda tvrdí, že Masaryk bol trinitárom, ale o tom nevedel (jeho „pojetí Boha bylo **implicitně trojiční**“)– a to napriek tomu, že Masaryk opakovane **explicitne(!)** trojičnú dogmu opakovane odmietol! Viete si predstaviť, žeby vám niekto dokazoval, že vy vlastne neviete, čo si myslíte a čo hovoríte, ale on to vie? Toto je ďalší dôkaz, ako slepé verenie v nebiblickú dogmu môže vyprodukovať rôzne alogické absurdnosti). Prostě nedokázal domyslet to, co bylo tak evidentně přítomné v jeho vlastní náboženské praxi. Byla to ovšem vada nejen jeho teologie, ale také dobové katolické teologie, která podobně uvažovat rovněž nedokázala. A co Duch svatý? To, že se nám Bůh dává poznat a osobně daruje jako Otec (Matka)¹⁹⁸, předpokládá nejen naši participaci na věčném synovství (dcearovství), ale také svobodu obdarování. Jakýkoli děj darování nutně předpokládá tři či-

nitele, totiž dárce, obdarovaného a dar. Jestliže Bůh ze sebe naprosto svobodně činí ve stvoření dar, pak to zase předpokládá, aby byl věčně darem sám v sobě. Tím Darem ale může být jedině, když je zároveň Dárcem i Obdarovaným, tedy Trojicí osob. (MB: Rozumíte tomu? Boh, „ak by bol jeden, nemohol by darovať“?) Neviem, ako vy, ale ja som opakovane dal dar niekomu sám, a to bez toho, aby som bol „zároveň darcom i obdarovaným“. Navýše „darca a obdarovaný – to sú dvaja – teda dvojica, nie trojica!) Nezapomínejme na to, že v Bohu je plnost bytí, a tak v Něm nic nemůže mít pouze věčnou povahu, jedině osoba se svou svobodou je důstojná Boha. Tím věčným darem v božství je osoba Duha svatého, (MB: Darom je, pravdaže, duch, ale prečo „osoba Duha“?) protože Otec, když plodí Syna, zároveň mu v úkonu nekonečné štědrosti daruje své božství. Syn pak činí to, co koná Otec (srov. J 5,17), a tak Otci daruje v úkonu nevýslovné vděčnosti od něho přijaté božství. (MB: Ako je to s večnou preexistenciou Syna, súčasťou trojicej dogmy? Čo bolo predtým, ako Otec Synovi „daroval svoje božstvo“? A ako je to s tým spätným darovaním „božstva“ Syna Otcovi – „božstva“, ktoré predtým od neho prijal? V ďalšom sa dozvieme, že „Duch svatý pak je ona dvakrát darovaná Boží přirozenost“. To by bolo pochopiteľné – ale iba vtedy, keby sme netvrdili, že duch je „osoba“ – svojbytná, slobodná) – alebo duch azda už nie je osoba, ale „Božia prirodzenost“...“ Z ďalšieho textu to totiž nie je jasné. To, čo autor piše o duchu, že je „Sebepřekročení, osoba Svoboda-odsesebe, osoba Láska vyjadrující se sebedarováním – sebeobětováním... je také osobou Tvořivosti, pročež je zřídlem naší inspirace, osobou Hravostí, osobou Humorem, což implikuje naše zážitky s hravou a škádlivou Boží nezbedností“, by sa dalo čakat – a Písmo nám to aj vyslovene potvrdzuje – , že tu ide skôr o darovanie istých vlastnosti alebo poznania, že ide o charizmy, majúce najčastejšie charakter povahových vlastností alebo iných vrozených i nadobudnutých daností, intelektu, talentu, mудrosti, odvahy, sily atď., teda v žiadnom prípade nejde o „osoby“). „Skutečnost, že jde o analogické položení života za druhého, se lidským způsobem nejdokonaleji projevuje v okamžiku Ježíšovy smrti na kříži, kdy dává celou svou lidskou přirozenost, čímž definitivně zjevuje, a na zemi realizuje to, **co je pro Trojjediného charakteristické věčně**. Duch svatý pak je ona dvakrát darovaná Boží přirozenost, neboť osoba nemůže darovat sebe jinému. Nastalo-li by něco takového, nebylo by to darování sebe, ale přesně naopak pohlcení druhého. Osoba je ale schopna darovat to, co má, tedy svou přirozenost. (MB: Teda duch predsa len nie je „osobou“, ale „prirodzenostou Otca a Syna“? Čo je však prirodzenost? Myslím, že prirodzenostou je to, čo je „prirodzené“, t.j. od samého počiatku dané (u človeka: čo je vrozené), čo teda nemožno dodatočne získať, ale ani darovať! U človeka (a iných

živých tvorov) prirodzenosť možno „odovzdať“ jedine pri plodení (v podobe génov). Takého „odovzdanie prirodzenosti“ však nemožno nazývať „darovaním“, lebo ten, kto onú prirodzenosť prijme, vlastne pri „odovzdávaní“ ešte neexistuje. Ako by sme teda mohli hovoriť o „darovaní“ niečoho niekomu, kto ešte neexistuje?) Ono darovanie vlastnej pôrodenosti druhému ovšem analogicky implikuje položenie vlastného života za druhého, totálnu svobodu od seba, absolutnú sebeprekročenie.“ (MB: Z predchádzajúcej mojej poznámky vyplýva, že niečo také ako „darovanie vlastnej prirodzenosti, ktoré implikuje položenie vlastného života za druhého“, nemôže existovať. Azda s výnimkou samčeka hmyzu nazývaného „modlivka“, ktorý po kopulácii (t.j. po odovzdaní génov, čiže svojej prirodzenosti) príde o život, pretože ho samička zožerie).

¹⁹⁸ Antropomorfismus znamená, že se Bohu přisuzují lidské tělesné formy. Božství ale není mužské ani ženské, a proto první osobu Trojice můžeme vnímat nejen jako Otce, ale i jako Matku. Je-li člověk stvořen k Božímu obrazu jako muž a žena, pak obě edice tohoto obrazu musejí mít v Bohu nějaký prazáklad. Snad není na tomto místě tak úplně od věci podotknout, že základy duchovního života v osobnosti svého syna Tomáše položila především jeho matka Terezie, jak uvidíme ve třetí kapitole. (MB: Autor tu opět ide do extrémného antropomorfizmu, když biblické slová, že Boh stvoril člověka na svůj obraz vztahují na „telesnou podobnost“ (z toho, čo píše vyplýva, že si Boha predstavuje jako akéhosi „mužsko-ženského bisexuála“). No zo súvislostí jasne vyplýva, že v príslušnom biblickom výroku vôbec nejde o telesnú podobnosť, ale o podobnosť v zmysle duševnom a duchovnom (ide o mentálne a kreatívne schopnosti, a najmä o schopnosť žiť „duchovným životom“. V Biblia sa nikde nehovorí o Bohu („Bohyni“) – matke, preto „argumentovať“ tu týmto pojmom veľmi „zaváňa synkretizmom“ – zavádzaním pohanských predstáv („Matka Zem – Gaja“) do teologie kvázi kresťanskej.)

„A právě k tomu ke všemu nás darovaný Duch postupně uschopňuje. On ale není pouze osoba Dar, nýbrž také osoba Sebeprekročení, osoba Svoboda-od-sebe, osoba Láska vyjadřující se sebedarováním – sebebětováním. Snad se sluší dodat, že jakožto osoba Svoboda-od-sebe je nevyhnuteľně také osobou Tvořivostí, pročež je zřídkem naší inspirace, osobou Hravostí, osobou Humorem, což implikuje naše zážitky s hrou a škádlivou Boží nezbedností. Nu a který dobrý Otec (dobrá Matka) si se svými dětmi také nehraje?

Osobní charakter Ducha svatého se mnoha myslitelům i teologům jeví jako poněkud nejasná záležitosť. Uvědomíme-li si však, že plnost bytí v Bohu vylučuje, aby v něm něco bylo pouhou věcí nebo energií (MB: prečo?), pak nám nezbývá nic jiného než onoho

tajemného Třetího v božství definovat coby osobu. Nezapomínejme, že Bůh je osoba (??MB); není však osobou v tom smyslu jako člověk (MB: Prečo potom používať slovo „osoba“, pôvodne „persona“, t.j. divadelná maska?); je mírou osobovosti; je osobovost sama. Poslední výrok implikuje právě to, že v božství není možno myslet nic pouze věcného, neosobního. Mohla by mne jakožto lidskou osobu kvalitativně prekračovať pouhá věc, nesvobodná energie? Mohla by mne pouhá energie činit svobodnou osobou? Má nějaká energie humor? (MB: A čo, ak by tá sila („energia“) v spojení s Božou múdrostou („inteligenciou“) – Božie tvorivá a premieňajúca moc dokázala zmeniť myseľ človeka, jeho povahu, jeho schopnosti? Vedľa predsa o „zmenu myseľ“ – metanou ide pri znovuzrození, ktoré je dielom Božím, výsledkom obdarovania Jeho duhom! Ale to sa dá predsa pochopiť bez hypotéz, ktoré „prekračujú rozum“ – a bez pojmov „persona“ a „trinita“.

Zakoušel-li tedy pan profesor a prezident svůj vztah k osobnímu Bohu, jeho starostlivost a vedení ve formě prozřetelnosti, pak jsou to formy obdarování, jejichž nevyhnutelným předpokladem je onen věčný, vnitrobožský, osobní Dar, Duch svatý. Nu a pan profesor určitě měl také hodně inspirace nejen při psaní, ale také při jednání, bez čehož bychom letos neměli co slavit. Měl také nemalou, ba šílenou odvahu, neeskutečnou svobodu od sebe, protože jinak si neumím vysvětlit jeho velkodusnost, jeho schopnost odpoutat, nemstít se, ba dokonce podporovat jako mecenáš ty mladé talenty, které se názorově stavěly proti němu. Měl také vytríbený smysl pro humor, ba dokonce pro jistou nezbednost, kterou projevil i na diplomatické rovině, jak uvidíme ve třetí kapitole. (MB: Áno, to je nepochybne pravda – to všetko boli charizmy, dary Božieho ducha. Ale prečo to nazývať osobitou „Božou osobou“?)

Když jsme konstatovali nevyslovenou přítomnost Ducha svatého ve spiritualitě, právě a svým způsobem i v myšlenkovém odkazu pana profesora a prezidenta, pak se toto všechno ozřejmí jako nesamozřejmost v okamžiku, kdy poukážeme na křiklavý kontrast s jeho mentalitou a spiritualitou. (MB: V skutočnosti žiadem „krikľavý kontrast tu nie je: vedľa to, čo máme možnosť pozorovať“ (a obdivovať) na TGM (na jeho mentalite spiritualite, morálke), len dokazuje, že tieto kresťanské cnosti a vlastnosti nielen môžu, ale musia byť ozajstnejšie, autentickejšie u človeka, ktorý nie je poviezaný (nebiblickými) dogmami, a ktorý svoju vieri (presvedčenie) realizuje a dokazuje v živote, v konkrétnych rozumných a užitočných činoch, a nie v rituáloch (z ktorých mnohé sú nezmyselné, a niektoré z nich majú dokonca pohanský pôvod). Neschopnosť velkodusnosti, odpustenia, přejití skutečných nebo domnělých křivd je totiž zcela zřetelnou známkou absence onoho Ducha v životě človeka nebo významného politika, ktorý se takto bez nadsázkы hloupě odhaluje – pre-

zentuje. Takový člověk by si měl v zájmu svém i pro dobro nás všech uvědomit, že ve skutečnosti ho nikdo netrápí. On se trápí, tedy trápí sebe samotného, a následně také nemůže nelézt na nervy všem kolem sebe.

Nemějme však v nenávisti osoby, byť v určitých okamžících sebeprotivnější, protože v takovém případě bychom my sami houpě ztráceli svou vlastní svobodu od sebe, a nesmyslně trápili sebe samotné i své okolí. Snažme se o to, aby dotyčný konečně poznal, co nebo kdo ho vymaňuje z bludné spirály zcela nesmyslného sebetrýznění a týrání vlastního okolí. Onoho kýzeného osvobození od sebe ale člověk nikdy nedosáhne výlučně svými vlastními silami, neboť ve skutečnosti se jedná o nevýslovný dar Ducha. A pak že trojiční teologie nemá nic společného se životem a s politikou! (MB: „dar ducha“ pri zmene mysle (pri znovuzrodení), a tiež „dary ducha“, t.j. zvláštne schopnosti, charizmy, to je niečo úplne iné – to s „trojičnou“ dogmou ani len v najmenšom nesúvisí!)

To, že **byla Masarykova spiritualita a praxe sice implicitně, leč zcela evidentně trinitární**, (MB: tvrdenie priečiace sa všetkým faktom, ľahko dostupným a pochopiteľným každému čitateľovi) lze dokladovať rovněž jeho úsilím o svobodu človeka, jejímž nevyhnutelným předpokladem je svoboda osobního Boha vůči svetu, a to zase není dosť dobré myslitelné – jak jsme na to již poukázali výše –, pokud bychom Boha vnímali pouze coby jednoosobového. (MB: Prečo? Veď biblický Boh, ktorý je jediný, zdáaleka nie je „bezduchý“ a „bezmočný“ (ako to autor implicitne tvrdí). Je to náš jediný nebeský Otec, ktorý svojim deťom – tým, ktorí majú k Nemu vztah v biblickom zmysle, ctia si Ho a poslúchajú – poskytuje dary svojho ducha, vedie ich a pomáha im, a to celkom iste v oveľa väčšej miere, ako tzv. „bohovia“ polyteistov). Uvedené celoživotní úsilí o svobodu človeka se konkretizuje v Masarykově celoživotním zápolení o demokracii, která je svou nejvlastnější povahou dialogickým systémem, v němž se projevuje jednota (přátelství) v rozličnosti názorů. V dané souvislosti si dovolím upozornit, že představa jednoosobového Boha na nebi nábožensky velmi dobře ospravedlňuje totální vládu jednoho nade všemi, tedy absolutní monarchii,¹⁹⁹ případně diktaturu. (MB: Táto „argumentácia“ je úplne nepriemeraná. Či azda „triumvirát“, ktorý poznáme napr. z pohanskej Rímskej riše, má niečo spoločné s „božou trojicou“? Veď tá sa zrodila v hlavách teológov o stáročia neskôr. A nakoniec, z histórie predsa vieme, že aj vo svetských podmienkach olig(o)-archia (nezávisle na tom, či to „oligo-“ predstavovalo napr. desat-, sto-, alebo tri- osoby) bola často oveľa horšia, ako vláda osvieteného monarchu.)

Důsledně promyšlený trojiční obraz Boha našemu mozku ale nic takového nedovoluje. Dokonce se zdá, že **moderní demokracie v sobě nese jakousi stopu Trojice**, protože jediná moc se rozděluje na **tři pravomoci**, které jsou s to účinně jednat pouze ve

vzájemné kooperaci, aniž by přitom jedna z nich pohlcovala ostatní dvě. (MB: Odvolávať sa na svetské „tři pravomoci“ – autor má iste na mysli moc zákonodarnú, výkonnú a súdnu – a klášť ich do paralely s mocou Božou, je niečo, ako dávať ich „za vzor“ Božej vláde nad svetom – ale to už nehraničí s blasfemiou, to blasfemiou jednoznačne je.) Mimochodem není bez významu, že moderní demokracie¹⁹⁹ se rozvinula jedině tam, kde byla společnost po dlouhá předchozí staletí formována křesťanským způsobem myšlení. Vyznávali-li pan prezident přesvědčení, že pravá demokracie, založená na lásce k bližnímu, je systém, který nejvíce odpovídá ideálu Božího rádu,²⁰⁰ tedy vyjadřoval implicitně

¹⁹⁹ Je třeba podotknout, že demokracie nemusí mít nevyhnuteľnú formu republiky, protože existují úctyhodné tradičné konstitučné monarchie, v nichž shledáváme veľmi rozvinutou demokraciu. (MB: Tak autor predsa len uznáva, že nie oligarchia, ale aj monarchia, môže byť „úctyhodnou“?). Demokrat tedy môže byť zároveň zastáncem určité formy monarchie, jak to dokládá príklad Karla Havlíčka. Srov. T. G. Masaryk: *Karel Havlíček...*, s. 212.

²⁰⁰ Toto rozlišení je nutné, neboť systém kolektivního rozhodování v antice byla vlastně jenom rada mužů. Otroci a ženy neměli možnost například v Athénách do čehokoli z veřejných záležitostí mluvit. Antická demokracie měla úplně jinou povahu než naše, moderní.

²⁰¹ „Demokracie pravá, založená na lásce a úctě k bližnímu a k bližním všem, je uskutečňování Božího rádu na zemi.“ K. Čapek: *Hovory...*, s. 258.

přítomnost Božího království, pak tím neuvědoměle, leč pro znalce evidentně a působnost trojičního tajemství ve svém myšlení, ve své osobní spiritualitě i ve svém politickém usilování.²⁰² (MB: Dávať tieto veci do súvislosti, a to napriek opakovanému – autorom ostatne citovanému – prehláseniu TGM o jeho nie iba „istých výhradách“, ale jeho jednoznačnému **odmietaniu trinitárnej dogmy**, je od autora nielen nelogické, ale dokonca ponížujúce, a to ako Masaryka (akoby bol malým dieťaťom, ktoré nepozná význam toho, o čom hovorí), tak i čitateľa (akoby nebol schopný pamätať si, o čom sa písalo pár stránok predtým). Určite není bez zajímavosti, že výslovně propojoval demokracii s Božím rádem. Zároveň ale musíme jedním dechem dodat, že jeho mentální fixace na jednoosobového Boha se teologicky s úsilím o demokracii logicky nespojuje. (MB: Autor chce azda tvrdit, že monoteistické náboženstvo a demokratické štátne zriadenie sa navzájom vylučujú?)

Pro nejednoho čtenáře budou tato konstatování velmi silným tabákem, možná spíše brizantně provokativní třaskavinou, (MB: V tomto je medzi mnou a C.V. Po spíšišom úplná zhoda.) nicméně v teologii platí více než kde jinde, že slovo není totéž co nevýslovné tajemství, a jeho působení v našem životě. Inteligence je přece

schopnosť jít za slova, čísiť mezi řádky, (MB: „Medzi riadkami“ sa predsa dá prečítať hocičo, vlastne všetko – nielen to, čo si autor myslie, no nenapísal, ale aj to, čo mu ani na um neprisko. Záleží na fantázii... Avšak spoliehať sa na fantáziu čitateľa pri vysvetľovaní vážnych problémov je dosť nezodpovedné.) usilovať o hlbší porozumění, intenzívnejší kontakt s bytím jako takovým, ktoré se mi rozličným zpôsobem vyjevuje. Nevím, jestli by pan preident s tím, co říkám, plně souhlasil. Nepochybuj ale vúbec o tom, že by se tomu neposmíval a přemýšlel by o tom. Pokud by v logice mého postupu nenašel chyby, a nedokázal tento myšlenkový výkon překročit něčím lepším, pak by možná s úsměvem pokýval hlavou, a mysel si něco o tom, že teolog může být také docela rošták. Možná by si také uvědomil, že moje hravá nezbednost se v lecčems podobá tomu, co provedl on s českými dějinnami, když jim vtiskoval určitý smysl a směrování.

MB: Tak teda ide vlastne o „roštáctvo“³ autora? Nemám nič proti „roštáctvu“, proti „hravej nezbednosti“, mám rád vtipných ľudí. Ale prečo autor to svoje „roštáctvo“, tú svoju „autorskú nezbednosť“ neprejaví inak – napr. pri písaní na témy, ktoré sú svojím obsahom adekvátne tomuto štýlu „argumentovania“. Autor je teológ, a mal by teda vedieť, že tu ide o tému nielen vážnu, ale aj prveľmi závažnú. Veď ide o to, v čo veríme. A to, v čo veríme, rozhoduje o našom živote – o jeho kvalite, o jeho zacielení, ale i o jeho budúcnosti (i v zmysle Masarykovho „sub specie aeternitatis“). Medzi závažnosťou témy a štýlom písania má byť primeranost. Inými slovami: kde ide o život, tam nie je žartovanie („roštáctvo“) na mieste!⁴ Ak máme nejakú hypotézu, ktorú nie je možné dokázať, bolo by lepšie sa jej vzdať, ako si vymýšľať špekulácie (či už mysené veľmi vážne alebo „hravo nezbedne“), ktoré by mohli svojou zložitosťou (nezrozumiteľnosťou) budť ohromiť čitateľa, a priviesť ho k záveru: „je to pre mňa nepochopiteľné tajomstvo, nezostáva mi teda nič iné, ako to prijať vierou“, alebo by upútali čitateľa svojou „duchaplnosťou!“, takže by sa zo sympatie k interpretovi (k jeho „roštáctvu“) rozhodol prijať jeho argumentovanie – jednoducho preto, že je „originálne a vtipné“, hoci mu chýba akákoľvek logika, akékoľvek fakty (akákoľvek opora v Písme). Alebo konečne preto, lebo by nadobudol dojem, že fakty (pevné, jednoznačné, nespochybnielne výroky Písma, o ktoré sa dá oprieť) jednoducho neexistujú – tak načo by potom strácal čas

³ Slovníkový preklad slova „roštáctvo“ do slovenského jazyka je „hravá nezbednosť“.

⁴ Akú závažnosť prikladám tejto otázke (skutočnému poznaniu nášho prvého Boha) ja, vidieť z názvu mojej knihy, v ktorej sa touto otázkou podrobne zaoberám. Kniha má titul: **POZNANIE – OTÁZKA ŽIVOTA A SMRTI**.

a energiu ich hľadaním? V každom prípade to musí dopadnúť pre takého oklamaného čitateľa tragicky. Oklamaný bol súčasťou vlastnej vinou, ale na zodpovednosť bude braný aj ten kto ho do omylu uviedol... a dokonca aj ten, kto ho z neho nevyviedol – alebo sa o to aspoň nepokúsil. (*Ezech 3,17-21*).⁵

⁵ Text nájdete vytlačený na nasledujúcej strane (v Epilógu tejto knihy).

KNIHY MBKB

MBKB (www.knihy-benjan.sk) ponúka knihy s duchovnou a s medicínskou tematikou:

1. **ATEIZMUS – TEIZMUS – KREŠANSTVO** (A5, 150 strán): Kniha sa skladá zo štyroch časťí: I. NEVERECTVO a VIERA (o kresťanskej vieri i „viere“ nevercov), II. VIERA a KREŠANSTVO (nie každý kto „verí“ je kresťanom; o ceste k vieri, zdolávaní pochybností a iných prekážok), III. KREŠANSTVO a ŽIVOT (dôležité otázky kresťanstva vo vierouke i v praxi), IV. ZMYSEL a CIEL ŽIVOTA.
2. **ÚVAHY – podnety na zamyslenie pre veriacich i „neveriacich“** (A5, 92 strán): O vzťahu vedy a vieri, o podstate viery kresťanov; o zdraví i chorobe; o pomoci ľuďom na pomoc odkázaným a o iných dôležitých otázkach; + vyše 60 duchovných „mini-úvah“ („kvapiek“).
3. **BÝT KREŠANOM – prečo a ako?** (formát 10 x 20 cm, 30 strán): evanjelizačná brožúra.
4. **MOJE KRÉDO** – v čo, komu a prečo verím (A5, 87 strán): Nie je to iba osobné vyznanie autora, ale aj pohľad na krédo (vyznanie) kresťana vo svete (iba) Božieho slova.
5. **POZNANIE... – otázka života a smrti** (1. vydanie: A 5, 93 strán; 2. vydanie: A5, 186 strán): Poznanie Boha a Jeho Syna je podmienkou i známkou spásy, t.j. získania večného života (podľa J 17,3). Sú tie poznania, ktoré ponúkajú vierouky rôznych cirkví, tým naozajistným, pravým poznaniom? Cesta k prameňu (poznania) smeruje proti prúdu (tradícii, konvencii a dogiem).
6. »**NOVÝ VEK alebo KONIEC TOHTO (»STARÉHO«) VEKU?** (A5, 70 strán): Hnutie New Age – nepriateľ kresťanstva; čo mali s ním spoločné nacizmus a komunizmus? Za čím všetkým sa skrýva toto hnutie? (Ezoterika, východné kulty, tzv. alternatívna medicína, globalizmus a ī.). Aký je pohľad kresťanov na tieto otázky? Ideológia evolucionistov (darvinistov) a jej „hlinéne nohy“. Niečo o érach, letopočtoch, kalendároch.
7. L. N. **TOLSTOJ a jeho životné otázky – VIERA a UMENIE** (A5, 125 strán): Skica portrétu Tolstého – mysliteľa, reformátora, človeka-génia – a ukážky z diel posledného obdobia jeho života; čitateľ bude možno prekvapený ich aktuálnosťou – aj dnes, po zhruba sto rokoch od ich nápisania.
8. **FAKTY a ÚVAHY O ŽIVOTE ...** (A5, 108 strán): Pohľad na život, na jeho rôzne stránky, z aspektu biologického i duchovného. Kniha obsahuje VELÁ FAKTOV o pozoruhodnostiach života (o divoch živej prírody), o pôvode života (o spore: evolúcia verus kreácia), o podobách života (o jeho troch úrovniach: vegetatívnej, animálnej a duchovnej), o „problémoch života“ (o chorobách, ale i o uzdravovaní a ošetrovaní) a NIEKOĽKO ÚVAH o poslaní života (o jeho zmysle a celi) i niečo o pokračovaní života (ako je to s reinkarnáciou, atanáziou a anastáziou).
9. **FAKTY a ÚVAHY O VIERE (a niektorých problémoch) KREŠANOV** (A5, 308 strán): Zborník statí. Kniha je rozdelená na tri časti: I. VIERA: Úvodná časť je akousi „prvoucou vieroukou“, ďalej tu čitateľ nájde „netradičnú“ exegézu vybraných častí Pisma a poznámky (opäť „netradičné“) k niektorým dôležitým teologickým otázkam (vrátane eschatológie). II. KREŠANIA a svet („svet v kresťanoch“): O tom, ako sa kresťania vyrównávajú s problémami z konfrontácie so svetom. III. CIRKEV, cirkev a náboženstvá: O Cirkevi Kristovej i o „cirkvách svetských“, ale tiež o nekresťanských náboženstvach a o synkretických či novopohanských kultoch. Sú tu aj state o globalizácii – politicko-ekonomicke-vojenskej i nábožensko-ideologickej (t.j. o synkretických tendenciach globalistov, skrývajúcich sa niekedy za populárny – a často zneužívaný – „ekumenizmus“). Čo o tom všetkom hovoria biblické proroctvá?
10. **LISTY CIRKVI** (A5, 22 strán): V prvej časti je uverejnená polemika medzi „kresťanskými evolucionistami“ a „kreacionistom“, ktorá prebehla v r. 2002-2003 na stránkach časopisu ECAV Cirkevné listy; v druhej časti (Listy) sú kritické pripomienky autora k postojom niektorých cirkevných činiteľov k otázkam „ekumenizmu“ (synkretizmu) a evolucionizmu.
11. **Viera ateistov a synkretistov VERZUS viera kresťanov** (A5, 96 strán): Kniha sa zaobráva veľkým svetonáborovým sporom a ponúka odpovede na výhrady (obvinenia) „kritikov“ (nepriateľov) kresťanskej vieri; je rozdelená na štyri časti: I. STVORIL NÁS BOH, ČI EVOLÚCIA? II. KONÁ BOH VO SVETE? (O zázrakoch, o prítomnosti zla a utrpenia vo svete, o „nových ľudoch“); III. ČÍM JE BIBLIA? (O viero hodnosti Biblie, o jej pôvode a význame); IV. KÝM BOL JEŽÍŠ? Bol Kristom? ČÍM JE KRISTUS? Je jedinou cestou k Bohu?
12. **Adolf von Harnack: DEJINY DOGMY** (A5, 244 strán): Prvé vydanie slovenského prekladu knihy, ktorá patrí ku „klasike“ svetovej teologickej literatúry. Autor, svetoznámy nemecký teológ, veľmi prehľadne a pôsobivo opisuje dejiny dogmy – mohli by sme aj povedať: **vývoj kresťanského myslenia** – od apoštolskej doby až po 16. stor., kedy sa – podľa autora – vývoj dogmy končí, a to trojákym spôsobom: v potridentskom katolicizme, v socinianizme a v evanjelickej reformácii. Kniha veľmi presvedčivo a pôsobivo ukazuje ako sa pôvodne jasné a jednoduché evanjelium postupne deformaovalo a zatemňovalo pohanskou filozofiou, ako bola evanjeliová sloboda udusená cirkevným zákoníctvom, ako všetko nakoniec skostnatelo v rigidných, nemenných dogmách,

které sú často od pravého, biblického evanjelia veľmi vzdialené.

13. KULTÚRA ZÁPADU v agónii – **O cestách európskeho umenia a estetiky od renesancie až po ich exitus a o západnej civilizácii** vo svetle biblických proroctiev. (A5, 200 strán; obrazová príloha na kriedovom papieri obsahuje 307 reprodukcii od 121 umelcov).

1. **Aké boli cesty európskeho umenia a myslenia?** Aké premeny postihli filozofické názory a umelecké štýly za posledné polisícočie (od talianskeho quattrocenta po „modernizmus“ 20. storočia)? – 2. **Čo je a aký je humanizmus?** K čomu viedol priamo a čo spôsobil nepriamo (rôzne reakcie na humanizmus a ich dôsledky)? – 3. **Čo je a aký je umenie?** Čo o tom hovoria kresťanskí mysliteľia a čo tvrdia ateistickí estetici (filozofi a umelci)? – 4. **Čo je a aký je naša civilizácia?** A aké sú jej výhľady pri prevratne sa rozvíjajúcej technike a súčasne prudko upadajúcej kultúre (estetike a etike)?

Odpovede na tieto (i viaceré iné) otázky hľadá autor tejto knihy. Pritom vychádza: – a.) zo vzájomnej konfrontácie názorov najpvpynejších mysliteľov a umelcov rôznych svetonázorov a filozofických, resp. umeleckých smerov, – b.) zo vzájomnej konfrontácie diel umelcov svetového mena za obdobie vrcholnej renesancie až po nástup „modernizmu“ na konci devätnásťteho a v prvej polovici 20. storočia, – c.) z konfrontácie faktov (historických i súčasných udalostí a spoločenských javov) s biblickými textami.

Kniha má päť častí a pomerne obsiahly prolog a epilóg. V časti I. – IV. autor sprevádza čitateľa po najvýznamnejších centrálach svetového umenia obdobia od 15. do 20. storočia. V časti V., nazvanej „Ako ďalej“, sú úvahy o „prognóze“ (dalšom vývoji) umenia a západnej kultúry vôbec. Prolog obsahuje stručný náčrt filozofických názorov od počiatku humanizmu po existentializmus a Epilog pohľad na niektoré významné udalosti a spoločenské javy súčasného sveta cez prizmu biblických proroctiev.

14. Kamienky z mozaiky ANTROPOLOGIE (darwinizmus, biblická antropológia, „dynamológia“) (A5, 128 strán).

Biológia, teológia (presnejšie biblická zvest) a fyzika poskytujú tri rôzne pohľady, resp. pohľady z troch rozličných strán (uhlov pohľadu) na vysokú „horu poznania“ života. Syntéza týchto troch pohľadov prispieva k nájdaniu najschodnejšej trasy výstupu na túto neprebádanú (a celkom iste ani úplne neprebádatelnú) horu. Okrem toho pomáha odhaliť mnohé súvislosti, ktoré sú nielen poučné, užitočné, ale aj udivujúce, nádherné.

Autor tu podáva náčrt najzákladnejších faktov, videných zo spominaných troch pohľadov.

15. PRÍBEHY a PRISTAVENIA (s príďavkami). (A5, 76 str.). Kniha s troma malými (nie „akčnými“, ale ani nie „banálnymi“) príbehmi je určená tým, ktorí sa dokážu zamýšľať nad tým, čo prečítajú, ale aj nad tým, čo prežívajú (nad svojimi vlastnými „príbehmi“ – je skrátku určená tým, „ktorí sa dokážu pristaviť“).

16. SÓLUS CHRISTUS – TOTUS CHRISTUS (A5, 28 strán).

„Sólus Christus“ (jedine Kristus) je jedna zo zásad protestantskej teológie. Znamená, že spásu môžeme získať iba prostredníctvom Krista (toto tvrdenie sa opiera o mnohé texty NZ). Ak však hovoríme „prostredníctvom Krista“, máme mat’ na mysli „celého Krista“ (totus Christus), nie iba jediný jeho čin, alebo jednu stránku jeho života (či dokonca len jeho smrť). Totus Christus – to sú všetky stránky a úseky príbehu Ježiša Nazaretského, ktorý ako syn človeka sa stal synom Božím, Kristom a Pánom. To, čo bolo v príbehu času pridané k „sólu“ (Christus), treba odstrániť; a to, čo bolo odstránené z „totusa“ (Christus), treba k nemu opäť pridať (vrátiť)! A to aj vtedy, ak by pritom malo ísť o revíziu starých kultov a dogiem.

17. Malý príspevok... ...k....SEMPER REFORMANDA (A5, 400 strán).

V knihe sa píše o Božom **Svetle** (čo ním je), o Božom **Slove** (ako mu rozumieť), o Božom **Zákone** (aká je jeho záväznosť), o **Bohu** (aký je), o **Ježišovi** z Nazaretu (kým je), o **viere** kresťanov (aká má byť), o **živote** (odkiaľ je a kam smeruje). Odpovede na najzákladnejšie otázky kresťanov autor neľahá v starovekých alebo súčasných teologických, filozofických a prírodovedeckých, faktami nepodložených spekuláciach, z ktorých epigóni ich autorov urobili „nemenné a záväzné dogmy“, ale v Božom Slove, ktoré jediné je tým pravým Svetlom, t.j. základom ozajstného poznania. Okrem toho kniha obsahuje tri **prihyby**: päť kníh „Nového Zákona“, prelmočených do súčasného jazyka, jednu kapitolu z Harnackových Dejin dogmy a polemiku s antinomiánom Reisingerom.

18. STARNUTIE a STAROBA (2. vyd. A5, 44 strán).

O fyziológií starnutia a o problémoch (telesných, psychických i spoločenských) staroby. Dá sa staroba liečiť? A ak nie, čo sa s ňou dá robiť?

19. NEURÁLNA TERAPIA (podľa Hunekeovcov), čiže lokálne anestetiká v liečbe chronickej („patologickej“) bolesti a iných stavov, v ktorých etiopatogenéza hrá rozhodujúci úlohu neurovegetatívny systém. (A5, 160 str., 106 obr.).

V osmedesiatych rokoch 20. stor. bola v bývalom Československu oficiálne uznaná a uvedená do praxe nová liečebná metóda – neurálna terapia. Aktom tohto jej uznania a súčasne „inštitucionalizovania“ bolo schválenie založenia **Komisie pre neurálnu terapiu pri Slovenskej fyziatrickej spoločnosti** (predsedom Komisie bol

autor tejto knihy). **Neurálna terapia** sice používa lokálne anestetiká, ale nie je lokálnou anestéziou. Lokálna anestézia pomínie po 30 – 60 minútach, učinok neurálnej terapie však pretráva dni, týždne, mesiace, roky, popričade je trvalý; niekedy dôjde k náhľemu vymiznutiu všetkých prejavov chronického ochorenia („sekundový fenomén“) už po jedinej injekcii. **Účinok a bezpečnosť neurálnej terapie sú závislé** nielen od jej správneho indikovania, od pozorného zhodnotenia klinického stavu pacienta, ale aj, ba najmä, od preciznosti vykonania liečby – teda od toho, či sú injekcie (niektoré z nich sú pomerne „neobvyklé“) aplikované *lege artis* (t.j. presne a bezpečne).

Táto veľmi účinná, a pritom nie finančne náročná liečebná metóda je dostupná prakticky každému lekárovi. Bez „sprievodu“ by to však bolo ľažko možné. Stať sa takým sprievodom má ambíciu této knihy: záujemcovia by mala poskytnúť najprv potrebné **teoretické základy neurálnej terapie**, a potom by sa mala stať jeho „manuálom“ – **praktickým návodom** a radcom, ktorý by mu pomohol dosiahnuť vyššie spomínanú nevyhnutnú presnosť a bezpečnosť; k tomu má poslúžiť **podrobný opis všetkých základných postupov** a viac ako stovka obrázkov.

20. Problém pri liečení a pri liečení sa pre chyby a omyly lekárov a pacientov... (A5, 128 strán)

Je neuveriteľné, kolko chýb a omylov sa vyskytuje v najdôležitejšej oblasti medicíny – pri liečení chorých. Chýb a omylov sa dopúšťa každý, dopúšťajú sa ich teda aj lekári (pri liečení svojich pacientov), a pochopiteľne, ešte častejšie sa ich dopúšťajú pacienti. Samozrejme, že potom musia vznikať aj problémy, raz menej, inokedy viac závažné (predĺžuje, predražuje, ale hlavne komplikuje sa liečba, ba v krajinom prípade dochádza i k ohrozeniu života). Príčin chýb a omylov môže byť veľa, napr. nedbalosť, podcenenie niektorých faktov, únava..., no najčastejšou príčinou je *nevedomosť* (nedostatok informácií, alebo ich chybne „spracovanie“). Týka sa to ako liečiacich, tak i liečených.

Autor upozorňuje na najčastejšie oblasti problémov (chyb a omylov), ktorími sú napr. už spomenutá informovanosť, volba metódy a načasovania liečby, užívanie liekov, životospráva, ošetrovanie chorých a starých. Nezostáva však iba pri upozornení, resp. kritike, ale autor poskytuje informácie aj o riešení niektorých problémov, no tiež o fyziologických a patologických dejoch v organizme, ktoré by mohli pomôcť čitateľovi korigovať niektoré chybne názory a prístupy k liečbe.

21. Výber zo ZÁPIŠKOV chlapca, muža, starca (A5, 28 strán)

ZÁPIŠKY, z ktorých tento Výber pochádza a ktoré majú podtitul **O snoch a realite – o pádoch a vstávaní z prachu – o „trojdueli“ v duši (pudy verzus rozum verzus morálka) – o láskach a láske – o vásnach a viere**, sú stručným príbehom života jedného človeka; a to nielen opisom udalostí (intímnych, no i takých, ktoré hýbali svetom), ale tiež prebúdzania sa citov i väšní, sú obrazom dozrievania chlapca v muža, a neskôr modulácie niektorých jeho predstáv, názorov a postojov. Tento Výber obsahuje práve tie časti Zápisov, kde sa píše o západze troch „aktérov“ (o „trojdueli“ pudov, rozumu a morálky) vo vnútri človeka v rôznych obdobiah jeho života, a tiež o tom, „či o naplnení snov mladosti“ možno hovoriť aj vtedy, ak realita sa sice od nich diametrálnie líši, ale „plody“, ktoré prináša sú vlastne „napodiv“ rovnaké, iba azda trochu „zrelšie“, než tie, ktoré boli obsahom snov mladosti.

22. Po najťažšom úseku cesty... kráčal s nami nielen ALZHEIMER (A5, 84 strán)

Táto kniha je viac ako autobiografia – je to takmer dokumentárny záznam, opis „dlhého odchádzania“ blízkej, milovanej osoby, a jej postupného menenia sa v priebehu šiestich rokov – od prvých príznakov choroby do definitívneho *odchodu*... Kedže autorom je lekár a obeťou choroby jeho manželka, v knihe sa striedajú odborné pasáže s vyslovene intímnymi, poznatky lekára (skúsenosti i úvahy) o podstate choroby a možnostiach (či skôr nemožnostiach!) jej liečby s ľičením problémov „opatravateľa“ a neskúseného „muža v domácnosti“ a s emotívnym opisom menenia sa (psychického i fyzického) milovanej osoby, ktorá po päťdesiatich rokoch spoločného života definitívne *odchádza*. Opis priebehu choroby, najmä jej terminálnej fázy, je veľmi realistický, je to takmer „reportáz“. Ale tento opis nie je jedinou temou knihy. V pozadí je tu aj *iný motiv*. Je ním hľadanie odpovede na takú častú otázkou mnohých ľudí: „PREČO?“ Aby však bolo možné odpovedať na túto otázkou, je treba si vyjasniť mnohé iné: napríklad, čo to je náhoda, a kedy už nemožno hovoriť o náhode. A ak nejde o náhodu, čo je to potom? Práve „náhode a zámeru“ – a umeniu rozpoznávania jedného od druhého (treba zdôrazniť, že z pohľadu veriaceho človeka) je venovaná veľká časť knihy. Podľa skúsenosti autora totiž práve toto môže zásadne zmeniť postejo človeka: často potom dokáže napríklad vidieť aj v neprijemných a ľažkých zážitkoch zmysel. Ak motivácia úmyslov a činov človeka je čistá a spravodlivá, potom – aj keď sa udalosti vyvíjajú tak, že sa mu zdanlivo nič nedarí – môže si byť istý, že napokon ciel dosiahne; aj keď možno k nemu príde inou cestou, než tou, ktorú mal pôvodne naplánovanú.

23. Fakty a úvahy O AUTORITE a POSLUŠNOSTI (A5, 64 strán)

Treba o nich vedieť, pretože to ich absencia je hlavnou príčinou katastrofálnej morálnej krízy (a všetkého čo

s ňou súvisí) súčasného sveta, najmä „civilizovaného a kultúrneho“ Západu.

24. Základné CNOSTI, VLASTNOSTI a POVINNOSTI kresťanov. (A5, 32 strán)

Kniha je určená (predovšetkým) kresťanom. Ak si kresťan, skús si odpovedať na tieto tri otázky: ○ Viem bezpečne, o čo by som sa mal v živote predovšetkým usilovať, a navždy si to uchovať? ○ Viem s určitosťou, akým by som mal byť v rôznych situáciach, ktoré život prináša? ○ Viem, čo by som nikdy nemal prestať konáť, a to aj popri všetkých iných svojich prábach a povinnostach?

- Ak toto nevieš, **čítaj**, aby si sa poučil – možno ti to pomôže nájsť ozajstný zmysel a neminúť hlavný cieľ života.
- Ak to vieš, a aj žiješ podľa toho, **čítaj**, aby si to, čo je pre tvor život najdôležitejšie, znova a znova priopomínaš (lebo „opakovanie je matkou múdrosti“).
- No a ak to všetko vieš, ale nežiješ podľa toho, **čítaj**, aby si sa dozvedel, že tvoje ignorantstvo ti môže život nielen pokaziť (lebo ťa pripraví o to, čo je v nom najdôležitejšie), ale ti ho môže aj úplne zničiť – pripraviť ťa oň.

25. PREMENY (METANOÍZY) – človek môže byť ČLOVEK (A5, 172 strán).

Kniha je o **ČLOVEKU** – o nás ľudoch. O ktorých, o akých ľudoch? Sme predsa ľudia rôzni. A práve o tej rôznosti sa tu píše: ako sa človek líši nielen od ostatnej živej prírody, ale aj od iných ľudu. Že tá naša rôzlosť je sice prirodzená, no že môže byť aj zámerne ovplyvňovaná (v pozitívnom, ale často, ziaľ, i v negatívnom zmysle). To aký je človek, nemusí byť definitívne. Každý človek sa totiž môže zmeniť, príčom za svoju premenu (v pozitívnom i negatívnom smere) je zodpovedný vždy on sám (aj keď na jeho premene sa podieľa viacero vplyvov (sil vnútorných i vonkajších). Veľa pozornosti venuje autor práve opisu tých sôl (pozitívnych i negatívnych, interných i externých), a tiež tomu ako môžu ovplyvniť, na aj zásadne zmeniť život človeka. To sú tie **PREMENY**, o ktoré v knihe ide. Nie o premeny – metamorfózy tela (vhľadu), ale o premeny vnútra človeka, jeho podstaty, mysele (mysel je grécky *nus*, premena mysele je *metanoia*; z toho „*metanoízy*“). Kniha je aj o **SVETE**, o jeho premenách (metamorfózach). Aj o tom, „čo od sveta môžeme čakať“ (dobré, zlé), a ako sa pred tým zlým chrániť.

26. HLBINY a VÝŠINY v ŽIVOTE ČLOVEKA. ZMYSEL a ZÁMER vo SVETE a v ŽIVOTE (i v UTRPENÍ) (A5, 160 strán)

„Crieppky z psychiatrie a psychológie“: t.j. niečo o „slávnych“ viedenských psychiatroch, ich školách, teóriach a metodách – najmä o V. E. Franklovi a o jeho „logoterapii“; „Kamienky z mozaiky noológie“: t.j. o myсли (voľu) a duchu (trváucu) človeka; „Vybrané kapitoly z autobiografie“: t.j. autentické príbehy zo života. To sú názvy a stručný obsah troch častí knihy. Prvé dve časti knihy by sa dali označiť aj ako „teoretické základy“, zatiaľ čo tretia vychádza viac z praxe, zo skúseností. Ide v podstate o „osobné svedectvá“ (niektoré príbehy by bolo možné nazvať i „kazuistikami“). Ide vlastne o konkrétne dôkazy, že to, o čom sa písalo „teoreticky“, potvrzuje aj „prax“. Potvrdzuje, že to funguje, a ukazuje, ako to funguje.

V knihe je venované pomerne veľa miesta aj takým otázkam ako: Čo je to náhoda, osud, a čo zmysel, zámer? Akú ulohu hrajú na „hojdačke života“ – pri „pádoch do hlbín“ a pri „vzletoch do výšin“? A aký význam má hľadanie a poznanie zmyslu (resp. zámeru) rozličných životných situácií, a s tým súvisiaca voľba medzi rôznymi alternatívami nášho postoja (a konania)... aj v prípade, keď nás postihne utrpenie?

27. ÚŽASNY ŽIVOT prežitý sub specie aeternitatis, racionálne, bez ortodoxie a dogiem, s PRAVOU VIEROU autentického kresťana (A5, 140 strán)

Sme rôzni. Aké sú toho príčiny a následky? Je možné, a je vôbec treba s tým niečo robiť?

- rôzne sú „naše svety“ – „báječné“ i „pod psa“. Svet vnímame rozdielne i vtedy, ak sme súčasťou toho istého spoločenstva ľudi. Svet „pod psa“ sa môže zmeniť v „báječný“ – ale iba zmenou nášho života.
- rôzne sú naše životy – dobré a zlé: život môže byť nenaplnený i nenávidený, ale aj milovaný, pocitovaný ako vzácný dar a priležitosť... Zlý život sa môže zmeniť v dobrý. Nie však bez vlastného príčinenia – iba radikálnou „zmenou mysele“, ktorej sa pre tú radikálnosť hovorí aj „obrátenie“ alebo „znovuzrozenie“ (po grécky *metanoia*).
- rôzna je i naša viera – môže byť „ortodoxná“ i „ortopraktická“, emotívna i racionálna... Racionálna viera býva často aritutálna, nedogmatická. Hoci býva mnohími spochybňovaná, nie je horšia, naopak môže byť oveľa hodnotnejšia, ako tzv. „viera ortodoxná“. Dokazuje to o. i. príklad života a viery významnej osobnosti českého (i slovenského) národa – zakladateľa a prvého prezidenta nášho slobodného štátu T.G. Masaryka, ktorý sa ku svojej viere (ako on hovoril „presvedčeniu“) nielen verejne verbálne priznával, ale ju aj prakticky dokazoval celým svojím životom – žitým „sub specie aeternitatis“.

Knihy si môžete objednať elektronickou poštou:

e-mail: mb@knihy-benjan.sk

Podrobnejšie informácie o knihách, o ich cene, o zľavách a o spôsobe ich nákupu nájdete na webovej stránke: www.knihy-benjan.sk

<i>Titul</i>	ÚŽASNÝ ŽIVOT prežitý sub specie aeternitatis, racionálne, bez ortodoxie a dogiem S PRAVOU VIEROU autentického kresťana
<i>Autor</i>	M. B. BenJan
<i>Vydal</i>	Dali-BB pre MB.knihy-benjan (www.knihy-benjan.sk)
<i>v roku</i>	2020
<i>Tlač</i>	Daliprint, s.r.o., Banská Bystrica (www.daliprint.eu)
<i>ISBN</i>	978-80-8141-248-6